

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978



BRNO 1980

jenné vzdálenosti /1 km/, přičemž, jak ukazuje archeologický materiál, byla obě osídlena přibližně v těchto historických obdobích.

Poznámky:

- 1 D. Jelínková, Zachraňovací archeologický výzkum v severovýchodní části katastru obce Brod nad Dyjí /o. Břeclav/, PV 1977, v tisku.
- 2 E. Beninger - H. Freising, Die germ. Bdf. in Mähren 1933, 31, lok. 67.

Ergebnisse der Bergungsaktionen am Kataster der Gemeinde Brod nad Dyjí in der Grabungssaison 1978 /Bez. Břeclav/. Zu Beginn des Jahres setzte die Grabung auf der Lokalität nordöstlich der Gemeinde am rechten Ufer der Dyje, in der ehemaligen Flur "Zinsäcker", die wir als Brod II bezeichnen, fort.

Von 25 festgestellten Objekten handelte es sich lediglich in zwei Fällen um Reste von mehr oder weniger eingetieften Hütten mit Pfostenkonstruktion, in den anderen um Gruben verschiedener Form sowie Funktion. Die chronologisch ältesten Funde /Obj. Nr. 16/ gehören der Úněticer Kultur, die grösste Zahl der römischen Kaiserzeit /Obj. Nr. 6-9, 11-13, 17, 19, 21, 23-25/. Ausser dem üblichen keramischen Inhalt, den hauptsächlich Bruchstücke mannigfaltig verzierter S-förmig profilierter Töpfe, Schüsseln, Terrinen, Schüsseln mit eingezogenem Rand usw. bildeten, wurden Fragmente provinzialrömischer pannonischer Ware, Schüsseln der Terra sigillata mit Reliefverzierung und ein Scherben raetischer Keramik mit appliziertem Dekor gewonnen. Eines von den kaiserzeitlichen Objekten enthielt das Bruchstück eines römischen Imbrexes. Das Metallinventar ist durch Bruchstücke von Eisen- und Bronzegegenständen repräsentiert. Ein Objekt kann man nach der Keramik in die mittlere Burgwallzeit datieren /Obj. Nr. 10/ und in seiner Ausfüllung fand man ausser Fragmenten typischer Keramik auch Reste eines grossen fassförmigen Gefässes mit bunter Wellenlinienverzierung und einen eisernen Wetzstahl mit volutenförmig gedrehten Enden. Drei Objekte Nr. 14, 15, 18/ gehören der Jungburgwallzeit an /10. - 12. Jahrhundert/. Aus ihnen gewann man Fragmente von topfförmigen Gefässen verschiedener Grössen mit mannigfaltig profilierten Rändern, aus erdigem Material hergestellt, mit Glimmer und manchmal Graphit gemengt.

Eine weitere Siedlung wurde im nordwestlichen Teil des Katasters der Gemeinde Brod nad Dyjí /Lokalität Brod I/ festgestellt, wo bei der Sandförderung 6 Gruben und der Rest eines wahrscheinlich Wohnobjektes gestört wurden. Das eine Objekt kann man rahmenhaft in das Aneolithikum, zwei in die Burgwall-, die übrigen in die römische Kaiserzeit datieren. Die letztgenannten enthielten ausser der üblichen, für die erste Hälfte des 3. Jahrhunderts charakteristischen barbarischen Keramik, provinzialrömische Ware inklusive Fragmente von Terra sigillata, eine eiserne massive Axt und in zwei Fällen Bruchstücke römischer Ziegeln.

ŽELEZÁŘSKÁ VYHŘÍVAČKA V DRVALOVICÍCH-VANOVICÍCH /okr. Blansko/

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno
/Obr. 27, 28/

K ověření téze o existenci extenzivního hutnického revíru na Malé Hané, jehož těžiště se na základě současného stavu výzkumu rýsuje v mladší době římské, směřuje terénní průzkum, sledující západní pomezí této oblasti, v první etapě v rozmezí od okolí Boskovic až po Vanovice¹. Na základě povrchového průzkumu trati "Přední Smolínka" J. Kučírkiem v katastru obcí Drvalovice - Vanovice provedla geofyzikální skupina VI. Haška orientační i detailní měření, jejichž pozitivní výsledky vyvolaly zahájení plošných odkryvů².

Konfigurace terénu včetně výskytu železné rudy, zdroje vody atd. je charakteristická pro výběr poloh hutnění železa v tomto kraji. Shrnutí agrikolturní vrstvy na zkoumané ploše provedlo s velkým porozuměním strojovým parkem JZD Malá Haná. Detailním výzkumem byla odkryta hutnická vyhřívačka obdélného tvaru se zaoblenými rohy o celkových rozměrech 1,9 x 4,6 m, podélně orientovaná ve směru severovýchod-jihozápad. Hloubka jámy od rozhraní ornice a sterilního podloží dosahovala 0,2 m. Povrch téměř rovného, k jihozápadu se mírně sklánějícího dna, překrývala souvislá vrstva uhlíků, na níž spočívaly slitky železné strusky o mocnosti až 0,3 m a překrývaly 62% celkové plochy. Údaje rolníků, kteří v těchto místech před zcelením pozemků vyorávali strusku, nasvědčují, že jejich vrstva - a nepochybně i hloubka objektu - byly původně větší. Orientačním propočtem a posouzením velikosti jednotlivých částí lze předpokládat množství dochovaného obsahu na výtěžek 45 / i více/ taveb hutnických pecí o vnitřní světlosti šachty kolem 0,4 m³. Neobvyklé je takové množství produktu v jediném objektu a dosud nemá zcela uspokojivě vysvětlen postup jeho zpracování.

Popsaná situace ukazuje na existenci extenzivního hutnického centra, rozkládajícího se v nevelké vzdálenosti od popsaného zařízení. V blízkosti vyhřívačky se vyskytly narušené pozůstatky pouze jediné pece; části jiných nístějí vyorali traktoristé v prostoru jižně až jihozápadně v blíže neurčené poloze. Jako předměty ohrožující stroje při obdělávání polí je vyzvedli a uložili u polní cesty.

Datování objektu není dosud doloženo žádným artefaktem. Na základě vnějšího srovnání tvaru objektu aj. indicíí lze pouze uvažovat o jeho zařazení do mladší doby římské. Otázka zůstává prozatím otevřená a bude řešena průzkumem okolního terénu a především vyhledáním ohniska hutnění železářských pecí.

Vlastní naleziště se nachází v nejvyšší poloze západního lemu Malé Hané a inklinuje již do Pšovitavi, jak nejlépe ukazuje tok potoka, vtékajícího do její sběrné vodní soustavy. Tato okolnost, stejně jako povrchový výskyt strusek na některých lokalitách, ukazuje na nutnost sledovat i západní svahy, sklánějící se do úvalu řeky Svitavy.

Poznámky :

- 1 K. Ludikovský, Extenzivní hutnické centrum z mladší doby římské v Sudicích u Boskovic, Soubor referátů celostátní konference "Současné úkoly čs. archeologie" ve Valticích 1978, v tisku.
- 2 V. Hašek - K. Ludikovský, Výroční zpráva o aplikaci geofyzikálních metod v archeologii za rok 1977 /interní tisk, 1978, uloženo Geofyzika n.p. Brno - AÚ ČSAV Brno /.
- 3 K. Stránský - K. Ludikovský - V. Souchopová, Pokusné tavby s přímou výrobou železa z rud v šachtových pecích na Blanensku, Slévárenství XXVI, 1978, 464 - 467.

Ausheizherd zur Eisenverhüttung in Drvalovice - Vanovice / Bez. Blansko/. Zur Beglaubigung der These über die Existenz eines Verhüttungsrevieres auf der Kleinen Hanna, dessen Schwerpunkt sich aufgrund des gegenwärtigen Grabungsstandes in der jüngeren römischen Kaiserzeit befindet, konzentriert sich die Terrainuntersuchung, die die westliche Grenze dieses Raumes verfolgt, in der ersten Etappe auf das Gebiet von Boskovic bis Vanovice¹. Aufgrund der Oberflächenuntersuchung durch J. Kučířek in der Flur "Přední Smolínka", im Kataster der Gemeinde Drvalovice - Vanovice, führte die Geophysikalgruppe von V. Hašek, Orientierungs- sowie Detailmessungen durch, deren positive Ergebnisse zur Ausgangsbasis für die Eröffnung von Flächenabdeckungen wurden². Durch eine detaillierte Grabung hat man einen Ausheizofen für Verhüttungszwecke von rechteckiger Form mit abgerundeten Ecken und Gesamtmaßen 1,9 x 4,6 m abgedeckt, der Länge nach in Nordost - Südwestrichtung orientiert. Die Grubentiefe erreichte von der Grenze des Ackerbodens und des sterilen Liegenden 0,2 m. Den sich nach Südwest neigenden Boden überdeckte eine zusammenhängende Schicht von Holzkohlestückchen, auf der Gusstücke von Eisenschlacke in einer Mächtigkeit bis 0,3 m ruhten und 62 % der gesamten Fläche überdeckten. Durch eine Orientierungsberechnung kann die Menge des erhaltenen Inhaltes auf das Ergebnis von mindestens 45 Schmelzungen aus Verhüttungsöfen mit dem Innendurchmesser des Schachtes um 0,4 m vorausgesetzt werden³.

In der Nähe des Ausheizherdes kamen bloss Überreste eines einzigen Ofens vor; Teile anderer Vorherde ackerten Traktoristen im Raume südlich bis südwestlich in einer näher nicht bestimmten Lage aus.

Die Datierung des Objektes ist bisher durch keinen Artefakt belegt. Aufgrund des äusseren Vergleiches der Objektform und u.a. Indizien kann lediglich über seine Einreihung in die jüngere römische Kaiserzeit erwogen werden. Die Frage bleibt offen und wird durch eine weitere Untersuchung des umliegenden Terrains und vor allem durch das Aussuchen des Verhüttungsbrennpunktes der Eisenverhüttungsöfen gelöst werden.

Der eigentliche Fundort befindet sich in der höchsten Lage des westlichen Bordes der Kleinen Hanna und inkliniert bereits in den Raum um Zwittau. Dieser Umstand, gleichfalls wie das Oberflächen-vorkommen von Schlacke auf einigen Lokalitäten, weist auf die Notwendigkeit, die sich in das Talgebiet des Flusses Svitava neigenden westlichen Hänge zu verfolgen.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM NA "HRADISKU" U SVITÁVKY

/okr. Blansko/

A. Štřof, FF UJEP Brno

R. Procházka, Slováké muzeum Uherské Hradiště

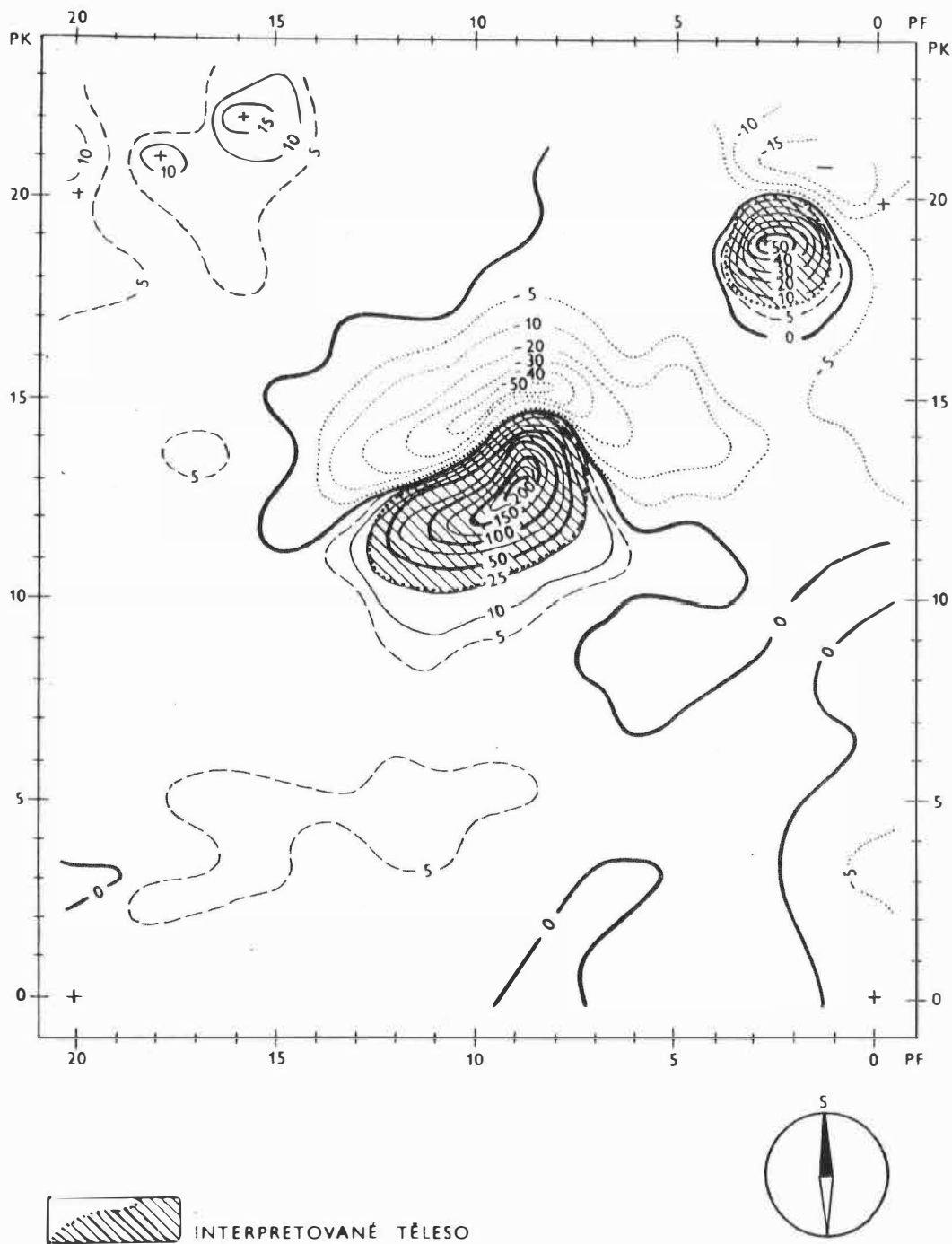
R. 1978 proběhla 1. etapa drobného zjišťovacího výzkumu Okresního vlastivědného muzea v Blansku na lokalitě "Hradisko", kat. obec Svitávka. Místo, nacházející se na ostrožnovitém návrší

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

Vydává	: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor	: akademik Josef Poulík
Redaktoři	: dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady	: dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby	: doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě	: železná motyka ze slovanského sídliště u Palonína
Tisk	: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo	: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis	: 450 kusů - neprodejné

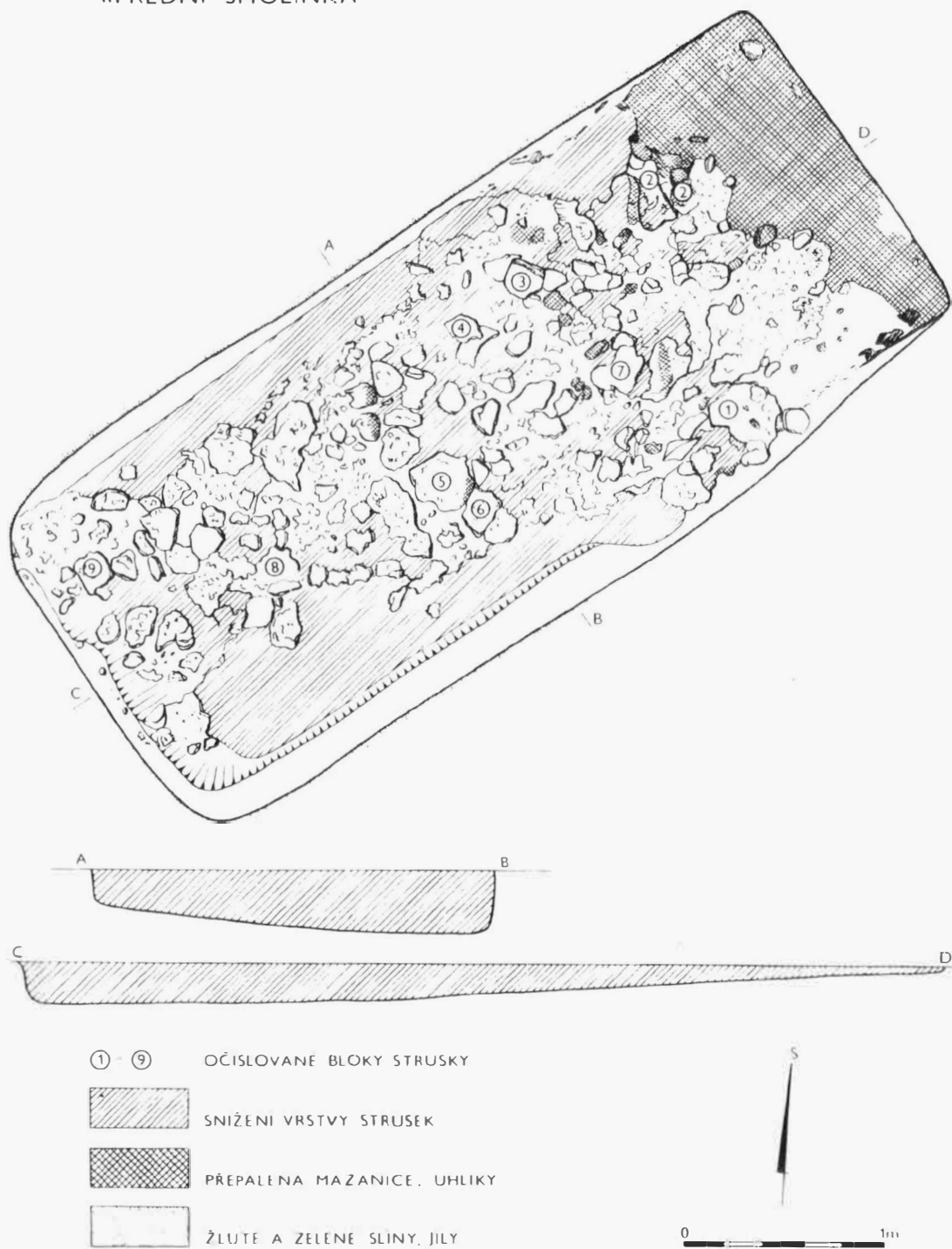
MAPA IZANOMÁL ΔT
(sonda ve výšce 0,6 m)

DRVALOVICE u Boskovic



Obr. 27
Drvalovice / obec Vanovice, okr. Blansko/. Mapa izanomál. - Isanomalkarte.

DRVALOVICE 1978
 „PŘEDNÍ SMOLÍNKA“



Obr. 28
 Drvalovice /obec Vanovice, okr. Blansko/. Výzkum železářské vyhříváčky. - Grabung eines Eisenausheizofens.